

N

N

Vanhan Vienan vesireiteillä

PERTTI VIRTARANTA *Vienan kyliä kiertämässä: karjalaiskylien entistä elämää Venehjärvestä Kostamukseen*. Kirjayhtymä, Vammala 1978. 287 s. + 64 kuvaliitesivua.

Pertti Virtaranta jatkaa Karjalan-kirjojensa komeaa sarjaa joku vuosi sitten *Polku sammui* -kirjassa rastimallaan linjalla: tällä kertaa hän kuvaa rajantakaisen Pohjois-Karjalan vanhojen, kuulujen kylien entistä elämää ja eläjiä. Kierros alkaa Venehjärven maineikkaasta runokylästä, jossa nykyisin asutaan vain kesäaikaan. Lähinnä Moarie Kyyrösen kertomuksissa tämä ennen yli 30 savun kylä herää kirjan sivuilla uudelleen henkiin. Kylän läpi kuljetaan talo talolta, asukkaat esitellään suku suvulta Hökkä-Petristä Suolahen Ontippaan, tietäjään, joka naisväen arvion mukaan oli »pießän

Kirjallisuutta

kyliluusta lohattu, pirusta puolennettu, niim pahan näköni, ta suuri». Rahvas juhlii ja uhraa praasniekkapäivinä, käy kalmoilla muistinpäivinä, naiset raatavat arkisia töitään, miehet kulkevat talvikaudet Suomessa laukunkannossa, pidetään karhunpeijaita, häitä, hautajaisia, synnytetään, hoidetaan lapset, parannetaan taudit, viimein kuollaan, muutetaan tuonilmaisiin. Kerronta on pikkupiirteistä, yksityiskohtia erittelevää, niin kuin salokyliä elämäkin.

Samoissa merkeissä matka jatkuu Venehjärveltä Ponkalahden ja Tšenan kautta suureen Vuokkiniemen kyläryhmään. Vuokkiniemen saalis on ilmeisesti ollut tämän kirjan kannalta tärkeimmällä Virtarannan Vienan-matkalla huomattava: Outi Lipkinän, Okahvie Mäkelän ja Iro Ahosen muisteluita on yli 30 sivua, vaikka laajimmat tarinat on julkaistu kokoelmassa Kultarengas korvaan.

Vuokkiniemestä käsin poiketaan parissa pienessä erämaakylässä, Karkujärvässä ja Tollonjoella, ja palataan sitten Ylä-Kuittijärven komeille rannoille Pirttilahteen ja vihdoin Jyväskylälahteen, erityisesti Kusti Karjalaisen ja I. K. Inhan kuvaamaan kylään. Jyväskylä on ollut vuosisadan alussa varsin huomattava vienalaiskylä, mutta nykyisin sekin elää vain keksällä. Asukkaat ovat muuttaneet kuka kunnekin, parempien teiden varsille

Vuokkiniemeen, Uhtuaan ja nykyisin varsinkin matkan viimeisiin keskuksiin Kostamukseen ja Kontokkiin, missä vanhojen, jo sammuneiden karjalaiskylien maille on nousmassa kaivostornia, tehdasta, kerrostaloa, kerhotaloa, elokuvateatteria... Kierros vanhan runon mailla umpeutuu.

Teoksen ansiokkaiden kyläkuvausten runkona ovat tarkat tiedot alueen asutushistoriasta, taloista, suvuista ja niiden jäsenistä. Erikoislaatuista ajallista taustaa luovat miespolvien takaiset karelianistien, runonkerääjien ja kielentutkijain jäljet, jotka vielä saattavat kylissä tuntua ja joita Virtaranta huolellisesti tarkkailee. Näitä teitä ovat vaeltaneet Lönnrot, Sjögren, Borenius, Basilier, Sparre, Ervasti, Niemi, Inha, Karjalainen, Paulaharju ja Kianto. Upeat vanhat ja uudet valokuvat elävöittävät esiteltyjen kylien maisemaa. Teos sisältää suuren määrän hyviä karjalan kielen näytteitä, joista on varmaan saatu arvokas vienalaisläisä karjalan kielen vanhastaan aunukselaispainotteiseen leksikkoon. Katoava vanha Viena on saanut ansaitsemansa uuden monumentin Pertti Virtarannan yli 30 vuotta kestäneen ja yhä jatkuvan Karjalan kansaan ja kieleen kohdistuvan harrastuksen ja tutkimuksen tuloksena.

Matti Pääkkönen